

Василик І. Б.
*керівник Центру досліджень адвокатури і права,
проректор Вищої школи адвокатури
Національної асоціації адвокатів України*

ФЕНОМЕН АДВОКАТУРИ В ПЕРІОД ВІЙНИ: ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД

Сучасні умови російського широкомасштабного воєнного вторгнення поставили перед державою і суспільством нові виклики. Щоб побачити шляхи їх вирішення варто звернути увагу на досвід попередніх поколінь у боротьбі та розбудові української державності. Провідне місце у цих процесах на початку 20 століття належало українській адвокатурі.

Суспільна роль української адвокатури напередодні та під час Першої світової війни, 110 річницю початку якої ми будемо відзначати цього року, наразі маловивчений і ще менш популяризований, донесений до широкого суспільного загалу, феномен. Проте, на нашу думку, у ньому містяться витoki української державотворчої ідеї та її втілення в життя у добу Західно-Української Народної Республіки.

Активними учасниками збройної боротьби за нову українську державу, а також її розбудови та створення власної армії були адвокати. Умови воєнного часу формували вимогу ефективної діяльності у надзвичайних умовах. Тому в короткі терміни проведено ґрунтовну законотворчу роботу, сформовано армію, силові структури, органи суспільного порядку, військове судівництво.

Звісно, всі ці державотворчі процеси не могли відбутися без «попереднього ґрунту», без передумов, які були створені під час «Адвокатської доби» - етапу національного відродження в Галичині у 80-х роках ХІХ ст., ключову роль в якому відіграли адвокати.

Представники цього покоління народилися в 50-60-их роках ХІХ ст., здобули правничий фах у Львівському чи Віденському університетах і були найбільш активними у своїй діяльності на переломі ХІХ і ХХ століть. Молода, освічена, прогресивна і кваліфікована генерація адвокатів кінця ХІХ – початку ХХ ст. перетворила Східну Галичину з найвідсталішої з матеріального і культурно-освітнього погляду провінції Австро-Угорської імперії на «П'ємонт» українського національного відродження.

У 1890-х рр. самостійну адвокатську практику розпочала ціла генерація українців-випускників Львівського університету: Євген Олесницький (Стрий), Теофіль Кормош (Перемишль), Михайло Король (Жовква), Андрій Кос (Калуш), Андронік Могильницький (Рогатин), Михайло Дорундяк (Борщів), Іван Мандичевський (Станіслав, нині Івано-Франківськ), Іван Струтинський (Лісько), Іван Лошків і Станіслав Никалюк (Тернопіль), Ярослав Кулачковський, Кость Левицький, Степан Федак, Микола Шухевич (Львів), Теофіль Окуневський (Городенка), Антін Горбачевський (Чортків), Андрій Чайковський (Бережани), Льонгин Озаркевич (Городок), Данило Стахура (Самбір), Кирило Трильовський (Коломия), Северин Данилович (Борщівці). Більшість українських правників для фахової самореалізації обирали Східну Галичину, де засновували власні адвокатські контори.

Особливістю «покоління адвокатів» було те, що його представники добре

розуміли визначальну роль культурно-освітнього та економічного чинників у житті народу. Саме адвокати були серед засновників та провідних діячів товариства «Просвіта». Утворені ними господарсько-економічні організації, такі як «Народна Торговля», «Товариство взаємних забезпечень від вогню, крадіжки та взлому «Дністер» і банк «Дністер», Крайовий Союз Кредитовий та Крайовий Союз Ревізійний, страхова компанія «Карпатія», Земельний Іпотечний Банк активно розвивалися і перетворилися на дієву матеріальну підмогу українства.

Завдяки своїй праці у двох основних законодавчих органах Австро-Угорської імперії – Віденському парламенті та Галицькому Крайовому Сеймі, адвокати стали учасниками й творцями політичних перетворень у державі напередодні Першої світової війни.

Заснування спортивно-військових організацій і національно-патріотичного молодіжного руху сформували майбутню рушійну силу у творенні молодої української держави та боротьбі за неї. Організатором цього руху був адвокат Кирило Трильовський, 160-річний ювілей якого святкуємо цього року. 5 травня 1900 року в селі Завалля (нині Снятинського району Івано-Франківської області) він створив перший осередок товариства «Січ» – протипожежно-спортивної організації з українським військово-патріотичним вихованням. Протягом першого десятиліття ХХ століття мережа «Січей» охопила всю Східну Галичину і Буковину. Згодом Кирило Трильовський, адвокат у Коломиї, був обраний депутатом австрійського парламенту та галицького сейму. А під час Першої світової війни - членом Бойової Управи Українських Січових Стрільців та головою її організаційного відділу.

Бойова управа Українських Січових Стрільців – це комітет для організації та поповнення Легіону УСС. Заснований у Львові 3 серпня 1914 року і діяв до 1918 року. По суті, за сучасним визначенням, цей комітет вів мобілізаційну роботу до лав січових стрільців. Бойова управа опублікувала статут про порядок набору до Легіону. Забезпечувала поповнення Легіону УСС стрільцями й офіцерами, видавала брошури та листівки про УСС. Звісно, маючи великий досвід роботи з людьми, з громадами, провід в Бойовій Управі обіймали адвокати. Адвокат Кирило Трильовський був головою, адвокат Степан Шухевич – заступником. Під час діяльності Управи у Відні заступником був також адвокат Володимир Темницький.

Після початку Першої світової війни значна частина українських адвокатів була мобілізована до австро-угорського війська. На прохання Бойової Управи УСС декого з них вдалося перевести до Легіону УСС. Але багато хто залишався воювати на італійському та балканських фронтах. Однак після закінчення Першої світової війни, під час створення Української Галицької Армії усі вони стали до лав українського війська. В УГА воювали як професійні адвокати, так і студенти правничих факультетів різних навчальних закладів у військовому званні від рядового стрільця до отамана. Дослідники реконструювали військову звитягу у біографіях близько ста адвокатів. І ще багато прізвищ залишається не дослідженими.

Також треба відзначити адвокатів у військовому уряді ЗУНР. Таких як Ярослав Селезінка – доктор права, міністр в уряді ЗУНР, отаман. У 1918 році очолював у Державному Секретаріаті Військових Справ відділ інтендантури в Стрию. При Є.Петрушевичу був комендантом відділу інтендантури. За кордоном – начальник відділу Військової Канцелярії Диктатора.

Зі старшин УГА вийшли відомі згодом адвокати і громадсько-політичні діячі міжвоєнного періоду: Володимир Бемко, Іван Рудницький, Василь Бачинський, Василь Кучабський, Зенон Носковський та інші.

Маємо пам'ятати і про втрати видатних адвокатів у війні за українську державність на початку ХХ століття. Зокрема, серед значних втрат адвокат Ярослав Воевідка, який у грудні 1918 року сформував і очолив гарматний полк 1-ї бригади УСС в Галицькій Армії. Відзначився відвагою у «Чортківській офензиві» під час визволення Тернополя, за що отримав звання отамана. 30 березня 1920 року Ярослав Воевідка загинув від рук більшовиків біля О

УДК 340.344.22.34.01

Соловей Є. Р.
*студентка за ОР «Магістр права»
Навчально-наукового Інституту права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

СТАДІЇ ПІДГОТОВКИ І ВНЕСЕННЯ НА РОЗГЛЯД РАДИ ПРОЕКТІВ ПРОГРАМ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ТА КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ РОЗБУДОВИ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Місцеві органи влади відіграють ключову роль у сприянні соціально-економічному та культурному розвитку своїх громад на території сучасної України. Одним із ключових обов'язків місцевої влади є розробка та реалізація комплексних програм, спрямованих на різні аспекти життя громади, такі як економічне зростання, соціальне забезпечення, розвиток інфраструктури та культурне збагачення.

Варто зазначити, що процес підготовки та подання радою програмних проєктів включає кілька етапів, кожен з яких важливий для забезпечення ефективного планування, виділення ресурсів та успішної реалізації. Відповідно до п. 3 Порядку розроблення та виконання державних цільових програм «ініціаторами розробки програми можуть бути Кабінет Міністрів України, центральні органи виконавчої влади, Національний банк, Національна академія наук, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські ради, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські держадміністрації» [3].

Перший крок у цьому процесі - визначення потреб і пріоритетів громади. Місцева влада повинна провести ретельну оцінку і поспілкуватися з місцевими жителями, підприємствами, організаціями та іншими зацікавленими сторонами, щоб зрозуміти нагальні проблеми і сподівання населення. На цьому етапі необхідно зібрати дані, проаналізувати демографічні тенденції та виявити сфери, які потребують уваги і покращення. «Принципи розробки місцевих